

پیک بین الملل

پایش و پویش جهانی دانشگاه فرهنگیان

پاییز ۱۴۰۴ - شماره ۳۷

نشریه داخلی مدیریت امور بین الملل دانشگاه فرهنگیان

پایش و پویش جهانی دانشگاه فرهنگیان

پیک بین الملل

پاییز ۱۴۰۴ - شماره ۳۷

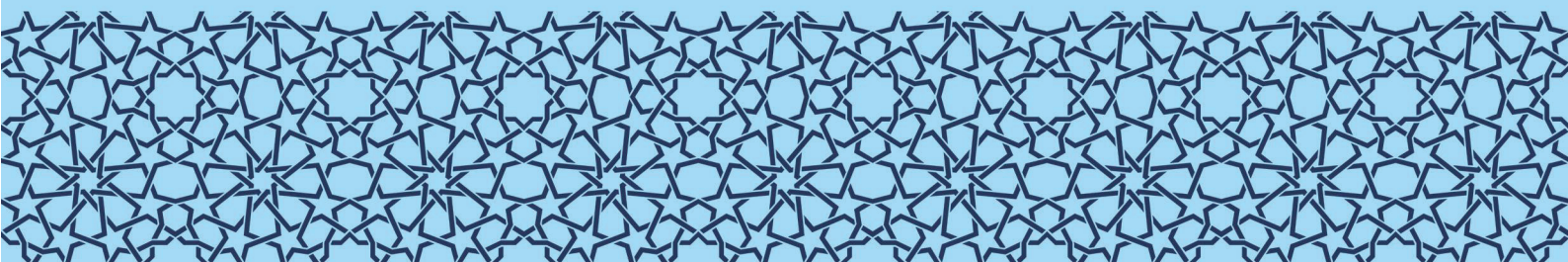
نشریه داخلی مدیریت امور بین الملل دانشگاه فرهنگیان

کیفیت کار در دانشگاه (فرهنگیان) باید جوری باشد که ساخت معلم تراز
و مورد نیاز، در آن ممکن باشد و تحقق پیدا کند؛ لذا خیلی اهمیت دارد.

مقام معظم رهبری «مدّظله العالی»

فهرست

۴	..... سخن مدیر مسئول
۵	..... زخم ناسور کودک آزاری ۳
۷	..... اقدام پژوهی در نظام آموزشی: مطالعه تطبیقی ایران و کشورهای پیشرو
۱۰	..... حکمرانی، سیاست‌گذاری و مدیریت پژوهش در علوم تربیتی
۱۴	..... تربیت دینی و سلامت روان در نظام های تربیتی مطرح جهان
۱۷	..... روش های جذب معلم در ایران و کشورهای فنلاند، سنگاپور و ژاپن
۲۰	..... فناوری های نوین جهانی هوش مصنوعی و تربیت معلم
۲۲	..... دانشگاه ایالتی سائوپائولو ظرفیتی برای توسعه تعاملات بین المللی دانشگاه فرهنگیان

مدیر مسئول: دکتر حسین امیدی

سر دبیر: محمد واشقانی فراهانی

مدیر داخلی: دکتر هاتف حمداللهی

طراح و صفحه آرا: حسنا محمدی نیارق

همکارانی که در آماده سازی این شماره ما را یاری نمودند:

حسین امیدی، مجید بیک زاده علیشاه، نیره شاه محمدی، تقی ابوطالبی احمدی، هاتف حمداللهی، حسن رحیمی، عباس نجار، محمد واشقانی فراهانی

از پژوهشگران و صاحب نظران گرامی در حوزه تعلیم و تربیت دعوت می‌شود تا جهت انتشار مطالب علمی و تخصصی خود در نشریه «پیک بین الملل»، با مدیریت امور بین الملل از طریق ایمیل و شماره تماس های زیر در ارتباط باشند.

international@cfu.ac.ir
international.fteu@gmail.com
<https://cfu.ac.ir/en>
<https://cfu.ac.ir/ar>
<https://cfu.ac.ir/ISCU>

تلفن:

حسن مدیر مسئول

عضویت در کمیته ریاضیات بریکس تحولی در مسیر بین المللی شدن دانشگاه فرهنگیان

پیوستن به سازمان بریکس یکی از مهم‌ترین تحولات در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های اخیر بوده است که می‌تواند تأثیرات بزرگی بر جایگاه بین‌المللی کشور در حوزه‌های مختلف داشته باشد. لیکن، مطالعه ابعاد این موفقیت جهت بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود امری ضروری است. کشورهای عضو بریکس در زمینه‌های مختلف از جمله حوزه دانشگاهی و علمی تعامل، هم‌افزایی و فعالیت می‌کنند و دانشگاه‌های کشورهای عضو تلاش می‌کنند نقش خود را در حمایت از دیپلماسی علمی و ارتقای جایگاه کشور متبوع ایفا نمایند. دانشگاه فرهنگیان به عنوان نماینده نظام تربیت معلم کشور در عرصه‌های جهانی در راستای تحقق هدف کلان مورد تأکید ریاست محترم دانشگاه، مبنی بر کسب مرجعیت علمی تعلیم و تربیت اسلامی در منطقه و جهان اسلام، با درک درست از اهمیت حضور موثر و پررنگ در سطح جهانی، با برخورداری از اساتید با دانش و دانشجومعلمین مستعد توانست با تلاش و پیگیری مدیریت امور بین‌الملل، به عنوان تنها دانشگاه ایرانی در کمیته ریاضیات بریکس عضویت یابد و ارتباط خود را با دانشگاه برازیلیای برزیل به عنوان نقطه کانونی این کمیته گسترش دهد. این دستاورد ارزشمند نویدبخش آینده‌ای روشن در مسیر بین‌المللی شدن است چراکه دانشگاه می‌تواند تعامل سازنده‌ای با سایر دانشگاه‌های کشورهای عضو کمیته داشته باشد و ضمن انجام پژوهش‌های مشترک، برگزاری رویدادهای علمی بین‌المللی و تبادل تجربیات و یافته‌های تخصصی در زمینه تعلیم و تربیت به جایگاه شایسته در نظام‌های رتبه‌بندی جهانی دست یابد. یکی دیگر از ظرفیت‌های این اتفاق مهم، ابتکار عمل تشکیل انجمن دانشگاه‌های تربیت معلم کشورهای عضو بریکس است که مدیریت امور بین‌الملل آن را بررسی و پیشنهاد داده است و پیش‌بینی می‌شود در آینده‌ای نزدیک، بعد از کسب مجوزهای لازم این امر محقق شود که البته هماهنگی و مشارکت همه‌بخش‌های دانشگاه برای نیل به این هدف ضرورت دارد.

دکتر حسین امیدی
مدیر مسئول پیک بین‌الملل

زخم ناسور کودک آزاری ۳

دکتر حسین امیدی

مدیر امور بین الملل دانشگاه فرهنگیان

که چه ژنی دارید، بلکه مهم این است که ژن‌های شما چه کاری انجام می‌دهند. بیان این نکته ضروری است که کاری که ژن‌های شما انجام می‌دهند تحت تأثیر محیطی است که همیشه در حال تغییر هستند. عواملی مانند استرس، تغذیه و قرار گرفتن در معرض آفات و سموم همگی در نحوه بیان ژن‌ها نقش دارند. تحقیقات اپی ژنتیک نشان می‌دهد که چگونه عناصر ژنتیکی و محیطی به طور مداوم برای بروز ویژگی‌ها در طول زندگی با هم تعامل دارند. این بدان معنا است که ژن‌ها کارها را مستقل از متن و محیطی که در آن زندگی می‌کنند انجام نمی‌دهند، بلکه ژن‌ها کاری را که انجام می‌دهند به توجه به شرایطی محیطی که در آن قرار دارند، انجام می‌دهند. همانطور که توسط این مطالعات انسانی ثابت شده و نیز دیده می‌شود، رفتار شریانه به عنصر انسانی تقلیل می‌یابد. یعنی اینکه به روح انسانی که حقیقتی الهی دارد و از جانب ذات اقدس اله به بشریت هبه شده است ارتباطی ندارد. تقلیل عنصر انسانی به چنین سازهایی بی‌رحمانه است. تا زمانی که بشر نتواند فطرت الهی خود را بپذیرد، این گناهان و قساوت‌ها در تمام جهان بیداد خواهد کرد.

اهمال و کم توجهی به کودک

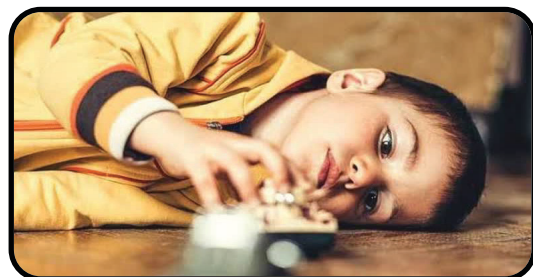
اهمال و بی‌توجهی به کودک زمانی است که والدین، پرستار یا مراقب، مراقبت، نظارت، محبت و حمایت لازم برای سلامت، ایمنی و رفاه کودک را انجام نمی‌دهند. اهمال و کم توجهی به کودک شامل، غفلت جسمی و نظارت ناکافی، غفلت عاطفی، غفلت پزشکی و غفلت آموزشی است.

در مورد بی‌توجهی جسمانی می‌توان گفت که کودکان برای سالم بودن به مراقبت کافی و برای ایمن بودن نیاز به نظارت کافی دارند. مطالب زیادی برای دانستن و آموختن درباره این واقعیت ظالمانه وجود دارد که در میان ابناء بشر فراگیر شده و بسیاری از فرزندان بی‌گناه و معصوم ما را ویران می‌کند. از این رو، ما باید، با کمال میل، با علاقه مندی و اشتیاق با این پدیده

جدل پایان ناپذیر محیط یا وراثت

پژوهش‌ها در این زمینه نشان می‌دهد که مطالعات گسترده تنهادر محیطه و ویژگیهای اولیه انسان به عنوان یک موجود مادی صرف وبدون توجه به جنبه های معنوی انسان مانند حقیقت متعالی روح و آفرینش آسمانی/روحانی انسان که صبغه الهی دارد انجام گرفته است. فی الواقع، مطالعات صورت گرفته فقط بر جسم انسان بدون اصالت دادن به روح و روان حقیقی الهی او تمرکز کرده است. قلب مقرر اصلی حقیقت و احساسات است، بنابراین؛ یک قلب آلوده انسان را به سوی کرداری سوق می‌دهد که اراده و خیر خدا برای بشریت نقض می‌کند. ما نمی‌توانیم قلب انسان را قضاوت کنیم، اما برای اعمالش او را می‌توان قضاوت کرد. اعمال بلندتر از کلمات صحبت می‌کنند و بدون نفی یا بهانه با آنها برخورد می‌شود یا باید با آنها برخورد کرد. اراده خدا محدود به استدلال انسان در این امور نیست.

با توجه به انگیزه‌های کودک آزار برای ارتکاب چنین جنایاتی علیه کودک، خوب است بدانیم که بحث محیط در مقابل وراثت، پرسش‌های فلسفی را درباره جبرگرایی و اختیار به اذهان متبادر می‌کند. این توصیف مشترک بحث بر سر اهمیت نسبی وراثت (طبیعت) و محیط (پرورش) در علت رفتار انسان را مورد بحث قرار می‌دهد. این توصیف مشترک بحث بر سر اهمیت نسبی وراثت (طبیعت) و محیط (پرورش) در علت رفتار انسان را مورد بحث قرار می‌دهد. به اعتقاد ریدلی «رفتار انسان باید هم توسط طبیعت و هم توسط پرورش توضیح داده شود». فروم معتقد است که «درک روان انسان باید مبتنی بر تحلیل نیازهای انسان باشد که از شرایط وجودی او سرچشمه می‌گیرد و قوی‌ترین نیروهای روانی که رفتار انسان را برمی‌انگیزد، از شرایط وجودی او، یعنی موقعیت انسانی ناشی می‌شود». به گفته مور، اپی ژنتیک نشان می‌دهد که مهم این نیست

شوم ویرانگر روح و جان نوباوگانمان مقابله واز ایشان شجاعانه دفاع کنیم. چنین رفتاری چیزی جز عمل به وظیفه و تعهدمان نسبت به جامعه نیست. همه نشانه ها مثل روز روشن درمقابل ماست.

بچه هاشدیدا به کمک ما نیاز دارند. پس بیایید گامهایمان را محکم تر برداریم. اجازه دهید به بررسی برخی از عللی که منجر به بروز نشانه هایی هستند که که کودکان در تلاش و مبارزه سنگین خود برای رهایی از آسیب و شکنجه انواع آزارهایی که به آنها می رسد، ادامه دهیم. چنین کودکان معصومی واقعا شجاع ترین روح های جهان هستند.

نمونه هایی از اهمال و کم توجهی فیزیکی عبارتند از: ترک کودک یا امتناع از حضانت کودکی که تحت سرپرستی شماست، قرار دادن مکرر کودک در حضانت دیگران برای روزها یا هفته ها در یک بازه زمانی طولانی، عدم ارائه غذا و نوشیدنی سالم کافی، ناتوانی در تهیه لباس متناسب با فصل و آب و هوا، عدم فراهم کردن بهداشت فردی مناسب و کافی، عدم توجه کافی وعدم نظارت مناسب بر کودک، رها کردن کودک با یک پرستار یا مراقب نامناسب، کودک را در معرض شرایط محیطی یا موقعیت های ناامن/غیربهداشتی قرار دادن.

در ارتباط با اهمال و کم توجهی عاطفی، شایان ذکر است که کودکان برای اینکه احساس محبت و حمایت کنند به توجه عاطفی و عشق کافی نیاز دارند. نادیده گرفتن نیاز کودک به توجه، محبت و حمایت عاطفی، قرار دادن کودک در معرض خشونت شدید یا مکرر، به ویژه خشونت خانگی، اجازه استفاده از مواد مخدر دادن به کودک، اجازه استفاده از الکل به او یا در گیر کردن او در بزه کاری و جرم و جنایت، و منزوی کردن کودک از دوستان و عزیزان، فقط برخی از موارد اهمال و کم توجهی (غفلت) عاطفی شمرده می شوند. در ارتباط با اهمال و کم توجهی (غفلت) پزشکی، بدیهی است که والدین و مراقبین به جدیت در فراهم سازی شرایط درمان مناسب برای آسیب ها و بیماری ها به کودکان ملزم هستند. برخی از

نمونه های از اهمال و کم توجهی پزشکی عبارتند از نبردن کودک به بیمارستان یا متخصص پزشکی مناسب برای درمان بیماریها یا آسیبهای جدی، مانع شدن و جلوگیری از دریافت درمان مورد نیاز کودک، عدم فراهم کردن مراقبت های پزشکی و دندانپزشکی، عدم رعایت توصیه های پزشکی برای کودک. در ارتباط با اهمال و کم توجهی (غفلت) آموزشی، این نکته حائز اهمیت است که یکی از مسئولیتهای اساسی والدین و مدارس حصول اطمینان جهت فراهم سازی امکان ایجاد فرصتهای تحصیلی و دسترسی به فرصتها و همچنین کمک به موفقیت ایشان در امر تحصیل است. اجازه دادن به کودک برای غیبت بیش از حد از مدرسه، ثبت نام نکردن کودک در مدرسه، دور نگه داشتن کودک از خدمات آموزشی ویژه مورد نیاز، برخی از کم توجهی ها و غفلتهای آموزشی قلمداد می شوند.

مطالعه کودک آزاری

در حال حاضر، مطالعه کودک آزاری به مفهوم انسان به عنوان شکل برتر حیوان که از او اعمالی سر میزند که متاثر از عاملهای اولیه محیطی یا وراثتی هستند، محدود می شود. تحقیقات علمی ثابت می کند که حتی کودکی که توسط مهربانترین و دوست داشتنی ترین والدین در مناسب ترین محیط بزرگ شده است، نیز می تواند به یک فرد فاسد تبدیل شده و مرتکب جنایات هولناک شود. پس دلیل این تناقض چه می تواند باشد؟ برای پاسخ به این پرسش، باید عمیق تر در موضوع انسان و شرایطی که در آن قرار گرفته کاوش کنیم. اینجاست که حکمت الهی را باید جدی تلقی کرد تا در استنتاج فریب نخوریم.

حمایت از کودکان وظیفه همه است و بیشتر از آن دغدغه سایر دانشمندان علوم اجتماعی است که به درک مفاهیم و راهبردهای حمایت از کودک و مسئولیت بزرگسالان و مؤسساتی که نقشی در تضمین ایمنی و مراقبت انسانی از کودکان تحت مراقبت آنها دارند، کمک می کنند. کودک آزاری پیچیده است و مطالعه آن دشوار است.

اقدام پژوهی در نظام آموزشی: مطالعه تطبیقی ایران و کشورهای پیشرو

مجید بیک زاده علیشاه

مدرس دانشگاه فرهنگیان و دبیر آموزش و پرورش

مقدمه

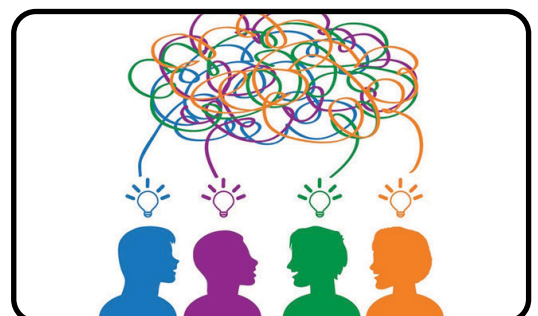
پیشرفت و تحول مستمر در نظام آموزشی هر کشوری تا حد زیادی به توانایی معلمان آن در شناسایی، تحلیل و حل مسائل آموزشی و تربیتی وابسته است. یکی از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین رویکردها در این زمینه، اقدام پژوهی است. اقدام پژوهی به معلمان و دست‌اندرکاران آموزش اجازه می‌دهد تا برای بهبود وضعیت دانش‌آموزان و کلاس‌های خود، به صورت حرفه‌ای و نظام‌مند ضمن عمل، پژوهش کنند.

این مدل پژوهش در سال‌های اخیر در ایران محبوبیت فراوان یافته، اما هنوز تفاوت‌هایی بنیادین میان رویکردها و نتایج آن در ایران با کشورهای پیشرو وجود دارد. در این مقاله، به بررسی تطبیقی اقدام پژوهی در ایران و تعدادی از موفق‌ترین کشورها در حوزه آموزش و پرورش می‌پردازیم و در پایان، پیشنهادهایی برای ارتقای کیفیت اقدام پژوهی در کشور ارائه می‌دهیم.

تعریف و اهمیت اقدام پژوهشی

اقدام پژوهی یا «پژوهش در عمل» فرآیندی است که طی آن یک معلم یا تیمی از معلمان، همزمان با فعالیت آموزشی خود، به شناسایی یک چالش یا مسئله واقعی پرداخته و با اجرای راهکارها و تحلیل نتایج، به بهبود آن می‌پردازند.

نکته بنیادی در اقدام پژوهی، مشارکت مستقیم معلم در تمامی مراحل پژوهش، برقراری پیوند بین عمل و تحقیق و تأکید بر حل مسائل واقعی کلاس درس است.

در حالی که پژوهش‌های سنتی معمولاً از سوی دانشگاهیان و به صورت نظری انجام می‌شود، اقدام پژوهی بسیار عمل‌گرا و کاربست‌محور است و نتایج آن مستقیماً بر رفتار و نتایج آموزشی در کلاس اثر می‌گذارد. در کشورهای پیشرو در آموزش و پرورش مانند فنلاند، ژاپن، سنگاپور و بریتانیا، اقدام پژوهی یکی از ابزارهای رشد حرفه‌ای معلمان است و اجرای نظام‌مند آن منجر به تحول مستمر در سیستم آموزشی شده است.

اقدام پژوهی در ایران: وضعیت موجود

در سال‌های اخیر، آموزش و پرورش ایران با هدف ارتقای کیفیت تدریس و حل مسائل روزمره مدارس، اقدام پژوهی را به عنوان یکی از رویکردهای مهم حرفه‌ای شدن معلمان معرفی و حمایت کرده است. معلمان ایرانی هم برای شرکت در جشنواره‌های پژوهشی و هم به منظور ارتقای کیفیت تدریس خود، به اقدام پژوهی توجه نشان داده‌اند. همچنین اداره کل آموزش و پرورش با انتشار بخشنامه‌ها، راهنمای اقدام پژوهی و برگزاری کارگاه‌های ضمن خدمت، سعی کرده فرهنگ پژوهش در عمل را گسترش دهد.

اما واقعیت میدانی نشان می‌دهد که اقدام پژوهی در ایران هنوز با محدودیت‌هایی روبه‌روست. بسیاری از معلمان آن را صرفاً یک الزام اداری یا راهی برای ارتقای شغلی می‌دانند، نه فرصتی برای رشد حرفه‌ای واقعی. همچنین در بیشتر موارد، اقدام پژوهی به صورت انفرادی و بدون حمایت موثر همکاران یا مدیران انجام می‌شود.

نقاط مثبت

- رشد آگاهی معلمان نسبت به اهمیت پژوهش عملی
- وجود زیرساخت‌های اولیه برای ثبت، ارزیابی و

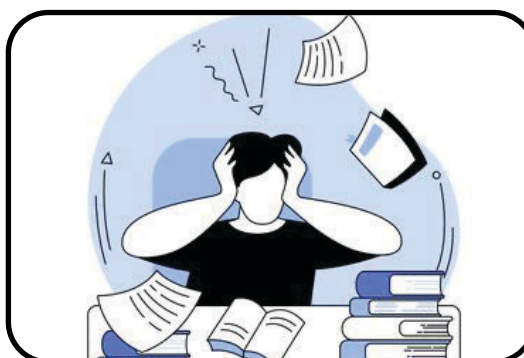

ارائه اقدام پژوهی
- تهیه الگوها و راهنماهای اقدام پژوهی توسط وزارت آموزش و پرورش.

چالش‌ها

- کمبود وقت و حجم بالای تدریس که معلم را خسته و فرصت تجربه واقعی پژوهش را محدود می‌کند
- ضعف در آموزش روش اقدام پژوهی و نبود حمایت مستمر علمی

- تمرکز بر بخشنامه محوری و گزارش دهی صوری به جای حل مسائل واقعی کلاس
- کمبود امکانات برای تبادل تجربه و کار تیمی میان معلمان
- نگاه آزمونی و صرفاً ارتقائی به اقدام پژوهی، به جای توجه به یادگیری حرفه‌ای واقعی.

اکنون به اختصار تجارب تعدادی از الگوهای جهانی در عرصه اقدام پژوهی را بررسی می‌کنیم؛

فنلاند

در فنلاند، اقدام پژوهی بخشی جدایی ناپذیر از فرآیند تربیت معلم است. معلمان، چه در دوران تحصیل و چه پس از ورود به مدارس، ملزم به اجرای پروژه‌های اقدام پژوهی هستند. دانشگاه‌ها و مدارس به طور مشترک کارگاه‌ها و پروژه‌هایی را تعریف می‌کنند که در آن چند معلم و راهنمای دانشگاهی با هم بر روی یک مساله همکاری

می‌کنند. نتایج حاصل از اقدام پژوهی نه فقط برای مدرسه بلکه برای برنامه‌ریزی ملی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ویژگی شاخص: حمایت ساختاری و فرهنگی از اقدام پژوهی، پژوهش تیمی و تولید دانش آموزشی بر پایه تجربه معلمان.

ژاپن

در ژاپن، اقدام پژوهی بیشتر تحت قالب گروه‌های یادگیری مشارکتی معلمان موسوم به «کنکوشو کای» انجام می‌شود. معلمان ژاپنی معتقدند کلاس درس، بهترین آزمایشگاه پژوهش تربیتی است. در این جلسات، معلمان با مشاهده کلاس یکدیگر، ارائه بازخورد و طراحی درس‌های پژوهشی، تجارب خود را به اشتراک می‌گذارند و به بهبود مستمر تدریس می‌پردازند.

ویژگی شاخص: تاکید بر یادگیری جمعی، سازوکار سیستمی برای مشاهده، بررسی و تحلیل مشترک فعالیتهای کلاسی.

سنگاپور

سنگاپور با استفاده از حمایت قوی وزارت آموزش و توسعه حرفه‌ای مستمر معلمان، اقدام پژوهی را ابزاری محوری برای ایجاد خلاقیت در فضای مدارس می‌داند. معلمان موظفاند سالانه حداقل یک پروژه اقدام پژوهی تیمی انجام دهند و نتایج، در شبکه‌های آنلاین به اشتراک گذاشته می‌شود.
ویژگی شاخص: الزام ساختاری برای اقدام

پژوهی معمولاً به صورت گروهی انجام می‌شود و همکاری چند معلم یا معلم و پژوهشگر رایج است؛ اما در ایران، اغلب پروژه‌ها انفرادی‌اند و زمینه کمی برای تبادل تجربه میان معلمان وجود دارد.

- نتیجه و استفاده از یافته‌ها

در کشورهای پیشرو، نتایج پژوهش‌های معلمان در شبکه‌های آموزشی و حتی سیاست‌گذاری کلان ملی بکار می‌رود و منتشر می‌شود. در ایران اما کاربرد یافته‌ها محدود است و انتشار و استفاده گسترده کمتر اتفاق می‌افتد.

- فرهنگ پژوهش

در کشورهای برتر، پژوهش معلمی فرهنگ غالب است و به بخشی از هویت حرفه‌ای معلم تبدیل شده است، اما در ایران هنوز این فرهنگ به درستی نهادینه نشده است.

پیشنهادهای

با توجه به آنچه گفته شد، برای ارتقای اقدام پژوهی در نظام آموزشی ایران، می‌توان راه‌حل‌های زیر را پیشنهاد کرد:

ایجاد گروه‌های یادگیری مشارکتی معلمان: مدارس باید فرصت همکاری مستمر و تشکیل تیم‌های اقدام‌پژوهی را برای معلمان فراهم کنند.

حمایت نهادی و علمی: ارتباط مدارس و دانشگاه‌ها تقویت شود تا معلمان از راهنمایی پژوهشی متخصصان بهره‌مند شوند.

تدوین سازوکار انتشار و به‌اشتراک‌گذاری یافته‌ها: نتایج اقدام پژوهی معلمان به شکل گسترده در شبکه‌های حرفه‌ای و نشریات تخصصی منتشر شود. فرهنگ‌سازی و آموزش کیفی اقدام پژوهی: کارگاه‌های تخصصی، تبادل تجربه و آموزش مهارت‌های جدید پژوهشی جهت تقویت نگاه حرفه‌ای در معلمان ضروری است.

کاهش بار اداری و افزایش نقش حرفه‌ای معلم: رویکرد تشویقی و انگیزشی جایگزین اجبار اداری شود تا معلمان اقدام پژوهی را ابزاری برای حل مسائل واقعی بدانند.

اقدام پژوهی پلی است میان عمل معلمان و پژوهش علمی برای حل مسائل واقعی کلاس‌های درس. تجربه کشورهای پیشرو نشان می‌دهد که با حمایت نهادی، ایجاد فرصت یادگیری جمعی و نشر نظام‌یافته یافته‌های پژوهش در عمل، می‌توان نظام آموزشی را متحول ساخت. در ایران، گرچه اقدام پژوهی رو به رشد است، اما تا رسیدن به جایگاه مطلوب نیازمند اصلاح ساختاری، حمایت حرفه‌ای معلمان، فرهنگ‌سازی و تمرکز بر مسئله‌محوری به جای گزارش‌دهی اداری است. تحقق این آرمان در گرو همکاری جدی همه اعضای خانواده آموزش و پرورش است.

پژوهی، حمایت‌های تخصصی و ایجاد فضای امن برای تجربه‌ورزی و اشتراک‌گذاری یافته‌ها.

بریتانیا

در انگلستان و اسکاتلند، طیف گسترده‌ای از مدارس دولتی و خصوصی پروژه‌های اقدام پژوهی مشترک میان معلمان، مدیران و پژوهشگران دانشگاهی انجام می‌دهند. نتایج موفق نه تنها در مدارس بلکه در نشریات و کنفرانس‌های تخصصی منتشر می‌شود. معلمان بازخورد خود را درباره کارایی راهکارها با جامعه حرفه‌ای به اشتراک می‌گذارند.

ویژگی شاخص: وجود شبکه‌های حرفه‌ای فعال برای به‌اشتراک‌گذاری تجارب و حمایت قوی دانشگاه‌ها از پژوهش معلمان.

مقایسه تطبیقی

- رویکرد و هدف‌گذاری

در کشورهای پیشرو، اقدام پژوهی به عنوان ابزاری برای توسعه حرفه‌ای معلمان، ارتقای کیفیت تدریس و تقویت نظام آموزشی شناخته می‌شود. اما در ایران، دغدغه‌های اداری، کسب امتیاز یا اجرای بخشنامه‌ها اغلب هدف اصلی معلمان است.

- حمایت نهادی

در نظام‌های موفق، ساختار مشخصی برای حمایت از اقدام پژوهی وجود دارد: دانشگاه‌ها، مناطق آموزشی، راهنمایان تخصصی و دوره‌های آموزشی در اختیار معلمان است. در ایران، چنین حمایت سیستماتیک بسیار ضعیف است و اغلب کار به صورت فردی و بدون هدایت تخصصی انجام می‌شود.

- روش اجرا و کار تیمی

در کشورهایی مانند ژاپن، بریتانیا یا فنلاند، اقدام پژوهی معمولاً به صورت گروهی انجام می‌شود و

حکمرانی، سیاست‌گذاری و مدیریت پژوهش در علوم تربیتی؛ ایران، فنلاند، مالزی و ترکیه

نیره شاه محمدی

پژوهشگر حوزه تعلیم و تربیت

مدارس آزمایشگاهی و مدارس همکار، پل‌های ساختاری پایداری میان دانشگاه و مدرسه می‌سازد.

دستورکارهای سیاستی پایدار و بلندمدت بر کیفیت به‌جای کمیت، عدالت آموزشی و یادگیری مادام‌العمر تمرکز دارند و اولویت‌ها حوزه‌هایی همچون علوم یادگیری، کیفیت معلم، دیجیتال‌سازی، سلامت دیجیتال، انرژی پاک و زیست‌اقتصاد را دربرمی‌گیرد. نظام ارزیابی بر همتاسنجی سختگیرانه، اخلاق پژوهش و توجه به اثر اجتماعی-تربیتی تکیه دارد. در سطح مصادیق خرد، درس‌پژوهی و پژوهش طراحی‌مبنا در مدارس همکار دانشگاهی به‌طور گسترده به‌کار می‌رود؛ برای مثال، پروژه‌های طراحی‌مبنا در دانشگاه هلسینکی و آلتو پیرامون سواد دیجیتال و یادگیری مبتنی بر پدیده‌ها با مشارکت معلمان و دانش‌آموزان، تغییرات ملموسی در روش‌های تدریس ایجاد کرده است و در مدارس نرمال درس‌پژوهی به‌صورت چرخه‌های برنامه‌ریزی-اجرا-بازاندیشی مستمر جریان دارد. از منظر منابع، ترکیب هوشمندانه بودجه پایه پایدار، گرنت‌های رقابتی، ابزارهای عملکردمحور و سهم بالای تحقیق و توسعه از تولید ناخالص داخلی، چرخه فزاینده‌ای از کیفیت، پاسخگویی و سرمایه‌گذاری ایجاد کرده و کوتاه‌مدت‌نگری را مهار می‌کند. فرآیندهای اجرایی مبتنی بر فراخوان‌های شفاف، داوری بین‌المللی و حلقه‌های بازخورد قوی است و بین‌المللی‌سازی از طریق کنسرسیوم‌های اروپایی و داده‌های باز جریان اصلی عمل است. چالش‌های اصلی، رقابت جهانی برای جذب استعداد و حفظ توازن میان پژوهش‌های بنیادی و کاربردی در قیود مالی است.

مالزی

مالزی نمونه نوسازی مأموریت‌گرا و متمرکز است. دولت مأموریت‌محور از طریق وزارت آموزش عالی و وزارت علوم، فناوری و نوآوری و نیز نهادهایی مانند شرکت اقتصاد دیجیتال مالزی و صندوق‌های نوآوری، مسیر پژوهش را هدایت می‌کند. دانشگاه‌های پیشرو

حکمرانی پژوهش در علوم تربیتی در نقطه تلاقی سیاست آموزش، سیاست علم و فناوری و مدیریت عمومی قرار دارد. در بسیاری از کشورها، از جمله ایران، ظرفیت پژوهش تربیتی برای بهبود کیفیت تدریس، نتایج یادگیری و عدالت آموزشی به‌واسطه چندپارگی نهادی، ناپایداری تأمین مالی و نظام‌های ارزیابی کمیت‌محور تضعیف می‌شود. با وجود آنکه ادبیات ملی تصویری نسبتاً دقیق از چالش‌های بومی ارائه کرده است، کمبود مطالعات تطبیقی که تجربه‌های موفق بیرونی را به اصلاحات قابل‌اجرا در بافت‌های مشابه ترجمه کنند محسوس است. این مطالعه با تمرکز بر سه کشور فنلاند، مالزی و ترکیه-نمایندگان سه جایگاه متمایز از حیث سطح توسعه، آرایش نهادی و سبک سیاست‌گذاری-می‌کوشد معماری‌های حکمرانی، چارچوب‌های سیاستی و فرآیندهای مدیریتی تعیین‌کننده در پژوهش تربیتی را مقایسه کند، نمونه‌های شاخص مدرسه‌محور را معرفی کند و بر مبنای آن راهبردهای مبتنی بر شواهدی برای ایران صورت‌بندی نماید.

بررسی ۳ کشور فنلاند مالزی و ترکیه فنلاند

فنلاند نمونه‌ای از برتری غیرمتمرکز و اعتمادمحور است. نظام دوگانه آموزش عالی شامل دانشگاه‌های پژوهشی و دانشگاه‌های علوم کاربردی در فرهنگی از حکمرانی با اعتماد بالا عمل می‌کند؛ وزارت آموزش و فرهنگ جهت‌گیری کلان را تنظیم می‌کند، آکادمی فنلاند و بیزنس فنلاند گرنت‌های رقابتی را اعطا می‌کنند و دانشگاه‌ها در مدیریت پژوهش و منابع انسانی از استقلال چشمگیری برخوردارند. مسیر تربیت معلم پژوهش‌مبنا در سطح کارشناسی ارشد طراحی شده است و صلاحیت‌های تحقیق را در هویت حرفه‌ای معلمان نهادینه می‌کند و از رهگذر

کوتاهمدت از چالش‌های قابل توجه است.

ترکیه

ترکیه الگوی ترکیبی‌ای از اروپایی‌سازی در بستر نوسانات سیاسی-اقتصادی را نشان می‌دهد. توبیتاک به عنوان گره اصلی گرنت‌دهی و سیاست‌گذاری با شورای آموزش عالی و وزارتخانه‌های مرتبط همسو عمل می‌کند و بخش دانشگاهی متنوع، همراه با تکنوپارک‌ها، پیوند دانشگاه-صنعت را تقویت می‌کند. سیاست علمی بر همسویی با استانداردهای بولونیا و ارتقای کیفیت همزمان با مدیریت رشد کمی تکیه دارد و اولویت‌ها شامل اصلاحات آموزشی و استانداردها، علوم داده و هوش مصنوعی، ساخت پیشرفته، فناوری‌های راهبردی، کشاورزی دقیق و انرژی‌های نو است. در سطح مصادیق خرد، مشارکت گسترده در پروژه‌های افق اروپا مرتبط با آموزش و مهارت‌ها (برای مثال پروژه‌های ارتقای شایستگی‌های دیجیتال معلمان، مدارس هوشمند و یادگیری شخصی‌سازی‌شده) به انتقال روش‌های ارزیابی، اخلاق پژوهش و مدیریت پروژه به مدارس و ادارات آموزش استانی یاری رسانده است.

در این پروژه‌ها مدارس منتخب به‌عنوان پروژه‌ها مدارس منتخب به‌عنوان پایلوت، چرخه‌های اجرا-بازخورد-تعدیل را تجربه کرده و نتایج در قالب بسته‌های سیاستی و راهنمای عمل به اشتراک گذاشته شده است. از منظر منابع، گرنت‌های رقابتی توبیتاک، بودجه‌های پایه دانشگاه‌ها، مشوق‌های تحقیق و توسعه برای بخش خصوصی و مشارکت فعال در برنامه‌های اروپایی مانند افق اروپا از عوامل تقویت‌کننده ظرفیت و همگرایی استانداردهاست، اما نوسانات کلان می‌تواند ثبات مالی و افق برنامه‌ریزی را مختل کند. فرآیندهای اجرایی با تأسی از هنجارهای اروپایی در مدیریت پروژه و اخلاق پژوهش تقویت شده و تأکید بر مجلات معتبر و دستاوردهای مالکیت فکری پررنگ است؛ فرصت مهم، استفاده از پروژه‌های فراملی برای ارتقای روش و استانداردهاست و خطر، فشارهای ارتقایی و رقابت

همچون مالایا، فناوری مالزی و علوم مالزی پایگاه ظرفیت علمی هستند و پارک‌های فناوری مانند سایبرجایا و دفاتر انتقال فناوری ترجمان و تجاری‌سازی را نهادینه می‌کنند. سیاست علمی در چارچوب برنامه‌های پنج‌ساله رشد دانش‌بنیان، نوآوری دیجیتال و مهارت‌های صنعت ۴.۰ صورت‌بندی می‌شود و اولویت‌ها حوزه‌هایی چون فناوری‌های آموزشی، آموزش چندزبانه، شایستگی‌های قرن بیست‌ویکم، زیست‌فناوری و سلامت، انرژی‌های تجدیدپذیر و نیمه‌هادی‌ها را پوشش می‌دهد. را پوشش می‌دهد. رویکرد نتیجه‌گرا پژوهش را با اهداف توسعه ملی هم‌تراز می‌کند و با شاخص‌های کلیدی عملکرد هدایت می‌شود. در سطح مصادیق خرد، طرح‌های آزمایشی ادتک متعددی در مدارس اجرا شده است؛

از جمله برنامه‌های یادگیری تطبیقی و محتوای دیجیتال در قالب پلتفرم‌های ملی که ابتدا در مدارس منتخب مناطق شهری و روستایی آزمایش و با سنجه‌هایی مانند بهبود درک خواندن دوزبانه، مشارکت دانش‌آموزان و پایداری استفاده ارزیابی شده‌اند. پروژه‌های مدرسه‌محور درباره آموزش STEM مبتنی بر پروژه، کدنویسی و رباتیک در چارچوب «مالزی دیجیتال» نیز با همکاری صنعت پایلوت شده و سپس به استان‌های دیگر گسترش یافته است. از حیث منابع، نردبان گرنت‌های مرحله‌ای از بنیادی تا ترجمانی زنجیره کشف تا کاربرد را پیوند می‌دهد و هم‌سرمایه‌گذاری‌های صنعتی تنوع‌بخشی منابع را تقویت می‌کند. چارچوب‌های تضمین کیفیت و رتبه‌بندی‌ها مشوق‌ها را شکل می‌دهند، اما برای پیشگیری از لغزش به سمت کمیت‌گرایی، وزن‌دهی کافی به داوری همتا و طراحی‌های طولی مدرسه‌محور ضروری است. فرآیندهای اجرایی با شفافیت متوسط، دستورالعمل‌های استاندارد و ارزیابی‌های دوره‌ای پیش می‌روند و بین‌المللی‌سازی از طریق انتشار انگلیسی، جذب هیئت علمی بین‌المللی و عضویت در کنسرسیوم‌ها پیگیری می‌شود. ناهمگونی زیرساخت‌ها میان مؤسسات، مدیریت عدالت در نظام چندقومی و عایق کردن دستور کار پژوهش از چرخه‌های سیاسی

بر سر منابع است که پژوهش‌های مدرسه‌محور زمان‌بر را به حاشیه می‌راند.

تحلیل تطبیقی

از منظر معماری حکمرانی و هماهنگی، فنلاند حکمرانی شبکه‌ای را با اتکای به اعتماد، استانداردهای همتا و زیرساخت‌های داده‌ای یکپارچه عملیاتی کرده و هدایت نرم و راهبردهای باثبات، هماهنگی را تضمین می‌کند. مالزی تجلی مرکزیت مأموریت‌گراست؛ هدف‌گذاری بالا به پایین و ابزارهای برنامه‌ای، دانشگاه و صنعت را به اولویت‌های ملی می‌کشاند و چالش‌های چندسطحی در هم‌نواکردن دستورکار مرکزی با ظرفیت‌های ناهمگون مؤسسات نمایان می‌شود. ترکیه ترکیبی از هدایت مرکزی با ادغام اروپایی را به کار گرفته و از استانداردهای بیرونی برای دیسپلین کیفیت بهره برده، اما نوسانات کلان تاب‌آوری هماهنگی را می‌آزماید. ایران به یک مرکز هماهنگی الزام‌آور مجهز نیست و ابتکارهای پراکنده به نظام‌های یادگیری پایدار بدل نمی‌شود. از حیث محتوا و فرآیند سیاست و یادگیری، فنلاند با افق بلندمدت، طراحی مشارکتی با حضور ذی‌نفعان و شهروندان و چرخه‌های یادگیری مبتنی بر داده و بازخورد، کیفیت و عدالت را تعبیه کرده است. مالزی کاربردهای توسعه‌ای پژوهش را صریح می‌کند و هدایت KPI محور خروجی‌های کاربردی را برمی‌انگیزد، هرچند برای حفظ عمق و اعتبار زمینه‌ای، به موازنه با داوری همتا و طرح‌های طولی نیاز دارد.

ترکیه اروپایی‌سازی را برای ارتقای کیفیت فرایندها به کار می‌گیرد، اما یادگیری سیاستی به سبب نوسانات محیطی یکنواخت نیست. ایران آرمان‌های گسترده دارد، اما عملیات‌سازی درهم‌ریخته، تغییرات مکرر و فرهنگ ارزیابی نهادینه‌نشده مانع انتقال از شمارش به پیامد می‌شود. از منظر رژیم منابع و مدیریت پروژه، فنلاند با ترکیب متنوع و پایدار منابع مالی، پیوستگی بنیادی-کاربردی را حمایت و کوتاه‌مدت‌نگری را مهار می‌کند و شفافیت و داوری

بین‌المللی اعتبار می‌آفریند. مالزی با نردبان گرنت، مسیر ترجمان را نهادمند و با هم‌سرمایه‌گذاری خصوصی مشوق کاربردی‌سازی است، اما نیازمند نگرش‌های کیفیت برای اجتناب از رانش متریکی است. ترکیه از برنامه‌های اتحادیه اروپا برای انتقال روش و استاندارد بهره می‌گیرد، اما ناپایداری داخلی چرخه‌ها را دچار گسست می‌کند. از حیث فرهنگ پژوهش و پیوند مدرسه-دانشگاه، فنلاند با تربیت معلم پژوهش‌منا و مدارس آزمایشگاهی، مدرسه را به کانون تولید دانش بدل کرده و اخلاق پژوهش و هویت حرفه‌ای، بازدارنده خروجی‌های کم‌کیفیت است؛ مالزی با فرهنگ نتیجه‌گرا و واقعیت‌چندزبانی، پژوهش را به حل مسائل عملی همچون سیاست زبان و عدالت سوق داده و بین‌المللی‌سازی سبب روش‌ها را گسترش داده است؛ ترکیه با فرهنگ رقابتی دانشگاهی بهره‌وری را بالا می‌برد و چرخش رو به کیفیت و اثر اجتماعی به‌ویژه در جایی که همکاری مدرسه-دانشگاه نهادینه می‌شود، تقویت می‌گردد. ایران با مدرک‌گرایی و کمیت‌محوری، شکاف دانستن-عمل کردن را می‌افزاید و ابتکارهای محلی امیدبخش تا هنگام نهادینه‌سازی، در حاشیه باقی می‌مانند.

پیشنهادهایی برای ایران

اصل‌های استخراج‌شده بر ثبات و انسجام سیاستی، ارزیابی کیفیت‌محور، اعتماد و خودمختاری نهادی، داده‌های باز و استاندارد، درهم‌تنیدگی پژوهش با عمل و تأمین مالی متنوع و پیش‌بینی‌پذیر تکیه دارند. با توجه به خطر رانش به کاربردگرایی کوتاه‌مدت، حفاظت از زیست‌بوم پژوهش بنیادی در علوم تربیتی (نظریه‌پردازی، روش‌شناسی، سنجش و روان‌سنجی، فلسفه تعلیم و تربیت) باید به‌طور صریح در طراحی ابزارهای مالی و ارزیابی لحاظ شود. بر این مبناء، پیشنهاد می‌شود: نخست، ایجاد رأس هماهنگ‌کننده حکمرانی پژوهش تربیتی قانونمند و چندذی‌نفع با اختیار هم‌ترازی راهبردها، تنقیح مأموریت‌ها و تدوین نقشه‌راه ملی پژوهش با مرورهای میان‌دوره‌ای. دوم، بازطراحی ارزیابی و مشوق‌ها با افزایش وزن اثر تربیتی (بهبود تدریس و یادگیری، نوآوری برنامه درسی، ارتقای عدالت)، سلامت علمی و صلابت روش‌شناختی در ارتقاء و اعطای گرنت و پیاده‌سازی پورتفولیوی اثر برای ارتقاء اعضای هیئت علمی و داوری طرح‌ها. سوم، نهادینه‌سازی زیست‌بوم دانشگاه-مدرسه از طریق شبکه ملی مدارس همکار پژوهشی، گرنت‌های مشترک دانشگاه-مدرسه، اختصاص زمان و مسیر شغلی برای معلم-پژوهشگر و پشتیبانی از پژوهش طراحی‌مبناء، درس‌پژوهی و اقدام‌پژوهی با مربی‌گری

اقتصاد سیاسی اصلاحات: ائتلاف‌های برنده-برنده و سازوکارهای هم‌ترازی

اصلاحات پیشنهادی بر توزیع منافع و هزینه‌ها اثر می‌گذارد و بدون مهندسی ائتلاف‌ها ممکن است با مقاومت مواجه شود. گروه‌های ذی‌نفع بالقوه‌برنده شامل معلمان و مدیران مدارس مشارکت‌جو (که با دریافت زمان حمایتی، مسیر پیشرفت حرفه‌ای و گزینش‌های مشترک منتفع می‌شوند)، پژوهشگران دغدغه‌مند به کیفیت و اثر (که از ارزیابی‌های هم‌تا-محور و وزن‌دهی به اثر بهره می‌برند)، سیاست‌گذاران میان‌رتبه (که با داده‌های بهنگام و ابزارهای مدیریت پروژه پاسخگوتر می‌شوند) و شرکت‌های ادتک و خیرین آموزشی (که مسیرهای شفاف هم‌سرمایه‌گذاری می‌یابند) هستند. گروه‌هایی که ممکن است زیان احساس کنند عبارت‌اند از ذی‌نفعان بهره‌مند از وضعیت موجود کمیت‌محور (که با ارزیابی اثر و اخلاق، امتیازات آسان گذشته را از دست می‌دهند)، واحدهای اداری با فرایندهای کند (که با شفافیت و زمان‌بندی‌های قطعی پاسخگو می‌شوند) و پروژه‌های کوتاه‌مدت کم‌اثر. برای کاهش مقاومت، می‌توان سازوکارهای جبران و هم‌ترازسازی طراحی کرد: دوره گذار دوساله با «گزارش‌دهی دوجریانی» تا سازمان‌ها فرصت سازگاری بیابند؛ بودجه‌های کوچک ظرفیت‌سازی برای واحدهای اداری و گروه‌های پژوهشی در معرض زیان؛ مشوق‌های ملموس برای مدارس (اعتبارات سرانه، تجهیزات، توسعه حرفه‌ای) در ازای مشارکت پژوهشی؛ و مدل‌های «گرنیت تطبیقی» که مسیر بهبود را پاداش می‌دهند نه صرفاً وضعیت موجود را. ایجاد انجمن‌های مشترک معلم-پژوهشگر-سیاست‌گذار و «جوایز اثرگذاری بر عدالت» می‌تواند هویت ائتلاف برنده-برنده را تقویت کند.

نوآوری و سهم پژوهش

این مطالعه با ترکیب نظریه‌های حکمرانی و مدل تحلیلی تطبیقی، نظام‌های پژوهش تربیتی را در پیوند میان لایه‌های کلان نهادی و میان‌سطح مدیریتی می‌کاود، از توصیف صرف عبور می‌کند تا واگرایی‌ها را به اصول طراحی و اقدامات حساس به بافت برای ایران ترجمه کند و با افزودن مصادیق خرد مدرسه‌محور در هر کشور، مسیر پیگیری عملی برای ذی‌نفعان فراهم می‌آورد. برجسته‌کردن درهم‌تنیدگی مدرسه-دانشگاه، زیرساخت‌های داده و تعبیه شاخص‌های عدالت به‌عنوان اهرم‌های گذار از انتشارمحوری به اثرمحوری، و صراحت در حفاظت از پژوهش بنیادی در کنار ترجمان، از دیگر سهم‌های آن است.

روش‌شناختی. چهارم، ساخت زیرساخت داده‌های آموزش میان‌قابل‌عمل و ناشناس با دسترسی امن پژوهشگران و تدوین استانداردهای اخلاق و حاکمیت داده و راه‌اندازی فراخوان‌های رقابتی چالش داده باز برای حل مسائل اولویت‌دار مانند شکاف‌های عدالت و افت یادگیری. پنجم، تنوع‌بخشی و تثبیت منابع از طریق اختصاص صندوق ویژه پژوهش تربیتی در هر دو وزارتخانه و طراحی سبد گزینش‌های زنجیره‌کامل؛ در این صندوق‌ها سهمیه حداقلی مصون (مثلاً ۳۰ تا ۴۰ درصد) برای پروژه‌های بنیادی بلندمدت سه تا پنج‌ساله در حوزه‌های نظریه‌پردازی، روش‌شناسی پیشرفته، سنجش و یادگیری، و تاریخ و جامعه‌شناسی آموزش پیش‌بینی شود تا تعادل بنیادی/کاربردی حفظ گردد. ششم، تقویت یادگیری حرفه‌ای ملی در روش‌های ترکیبی، استنباط علی در میدان، علم اجرای سیاست، اخلاق پژوهش و علم باز و شکل دادن اجتماعات عمل پیونددهنده پژوهشگران جوان، راهنمایان و کنشگران مدرسه. هفتم، شراکت‌های هدفمند بین‌المللی با نظام‌هایی که مزیت‌های مکمل دارند-فنلاند در تربیت معلم پژوهش‌منا و مدارس آزمایشگاهی و چرخه‌های درس‌پژوهی، مالزی در ترجمان مأموریت‌گرا و پایلوت‌های ادتک، و ترکیه/اتحادیه اروپا در مدیریت پروژه، اخلاق و کنسرسیوم‌های سبک افق-برای انتقال تجربه‌های کلیدی.

عدالت آموزشی

برای اینکه عدالت از سطح شعار به ابزار سیاستی و ارزیابی بدل شود، مجموعه‌ای از شاخص‌ها باید به‌طور استاندارد تعریف و در همه چرخه‌های پروژه الزام‌آور شود. این شاخص‌ها می‌تواند شامل سنجش‌های دسترسی و استمرار (نرخ ثبت‌نام، ترک تحصیل)، کیفیت یادگیری (نمرات استاندارد شده و سنجش‌های تکوینی)، و تجربه آموزشی (مشارکت، تعلق مدرسه‌ای، ایمنی روانی) به تفکیک جنس، منطقه جغرافیایی/شهری-روستایی، زبان مادری، قومیت و وضعیت اقتصادی-اجتماعی باشد. فاصله‌ها و شکاف‌ها به‌صورت خطوط مبنا در مرحله نیازسنجی پروژه ثبت و اهداف کاهش شکاف به‌صورت کمی تعیین شود؛ گزارش‌های میان‌دوره‌ای و نهایی باید نشان دهند پروژه چگونه بر این شکاف‌ها اثر گذاشته است. برای پروژه‌های مدرسه‌محور، الزام به طرح‌های ارزیابی با گروه‌های مقایسه‌ای معقول، سنجش‌های پیش/پس و شاخص‌های فرایندی (مثل میزان مشارکت خانواده‌ها، دسترسی به منابع یادگیری) ضروری است؛ وزن قابل‌اعتنایی از امتیاز داوری به شواهد کاهش شکاف‌های عدالت اختصاص یابد و در ارتقاء اعضای هیئت علمی نیز «اثر بر عدالت» به‌عنوان مؤلفه‌ای در پورتفولیو لحاظ شود.

تربیت دینی و سلامت روان در نظام های تربیتی مطرح جهان

تقی ابوطالبی احمدی

هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان

هاتف حمداللهی

کارشناس مسئول مدیریت امور بین الملل دانشگاه فرهنگیان

مقدمه

تربیت، فرآیندی بنیادین است که نه تنها بر شکل گیری شخصیت، باورها و ارزش های فردی انسان اثر می گذارد، بلکه آینده جامعه را نیز رقم می زند. یکی از ابعاد مهم تربیت که همواره مورد توجه اندیشمندان، خانواده ها و نهادهای آموزشی قرار گرفته، تربیت دینی است؛ یعنی انتقال ارزش ها، باورها و آداب و رسوم دینی از نسلی به نسل دیگر با هدف رشد همه جانبه، آرامش درونی و پرورش انسان هایی اخلاقی مدار و مسئول در جامعه.

در جهان امروز، اهمیت سلامت روان به اندازه سلامت جسم پذیرفته شده است؛ چراکه مسائل روانی می توانند به شکل جدی زندگی افراد را تحت تأثیر قرار دهند. تأثیر تربیت دینی بر سلامت روان موضوعی است که هم در کشورهای مذهبی و هم در جوامعی با رویکرد سکولار مورد بحث و بررسی بوده و پژوهش های زیادی در زمینه ارتباط میان معنویت، دین باوری و سلامت روان انجام شده است. برای ارائه یک نگاه عمیق تر، این موضوع را از زاویه تطبیقی و بین المللی مرور می کنیم تا تأثیر زمینه های فرهنگی، اجتماعی و دینی مختلف را نیز لحاظ کنیم.

ضرورت تربیت انسان: مبانی فلسفی و روان شناختی

تربیت انسان همیشه یکی از ظریف ترین و اساسی ترین وظایف بشری بوده است. فیلسوفانی همچون امیل دورکیم معتقد بودند: «هیچ جامعه ای بدون تربیت و هیچ تربیت و رشدی بدون جامعه و امکانات آن مقدور نیست.» این سخن نشانگر این است که انسان ها به شکلی ذاتی نیازمند تربیت

جامعه ای حمایت گر هستند. در سنت اسلامی نیز ریشه های تربیت را می توان در آموزه های پیامبران و امامان یافت که تربیت کودک و نوجوان از اولویت های جدی محسوب می شود. مثلاً حضرت علی (ع) تأکید می کند شخصیت انسان در دوره کودکی همچون زمین آماده است که هر بذری که در آن کاشته شود، بارور خواهد شد.

از منظر روان شناسی معاصر نیز یادگیری و تربیت، فرآیندی فعال و پویا است؛ باید به نیازهای فردی، تفاوت های سنی، شرایط محیطی و استعداد های ذاتی هر کودک توجه شود. پژوهش های اخیر نشان می دهد که پوشش این ابعاد مختلف، نه تنها در بهبود رشدی شناختی و اجتماعی کودک مؤثر است، بلکه تأثیر مستقیمی بر سلامت روانی و تاب آوری او در آینده دارد.

اصول رشد کودک و جایگاه دین در نظام های تربیتی جهان

نظام های تعلیم و تربیت موفق جهان به خوبی اهمیت ویژگی های فردی و مقتضیات فرهنگی را شناخته اند. دین، معنویت و باورهای مشترک همواره ستون های اصلی آموزش اخلاق و ارزش های اجتماعی در بسیاری از کشورها بوده اند. در ایران، عربستان، مالزی و اندونزی، تربیت دینی ابتدایی ترین بخش برنامه های درسی را به خود اختصاص داده و کودک با قرآن، احادیث، نماز و الگوهای رفتاری پیامبران از ابتدا آشنا می شود. پژوهش های داخلی نشان می دهند این امر با افزایش انسجام خانوادگی، حس هویت جمعی و کاهش اضطراب و اختلالات رفتاری همراه است.

در عین حال، در خیلی از کشورهای غربی، گرچه آموزش دینی در مدارس کمتر رسمی است، اما کلیساها، گروه های جوانان کلیسایی و حتی مدارس شبه/یکشنبه نقش جایگزین را ایفا می کنند. این اجتماعات نه تنها آموزه های دینی کلاسیک، بلکه مهارت های اجتماعی و ارزش های انسانی مانند بخشش، کمک به دیگران، احترام و همدلی

حمایت‌گر و مشارکت‌جویانه والدین و خانواده در فرآیند تربیت تأکید دارند.

در تحقیقات آمده‌است که مشارکت خانوادگی در فعالیت‌های دینی و معنوی، مانند نماز جمعی، دعا، فعالیت‌های داوطلبانه یا جمع‌خوانی کتاب مقدس، با کاهش موارد افسردگی، اضطراب و رفتارهای خطرناک نوجوانان رابطه‌ای معنادار داشته است. در مطالعات انجام شده در ایران نیز همین نتیجه دیده می‌شود؛ نوجوانانی که «پیوند دینی خانوادگی» قوی‌تری دارند، نه تنها کمتر به سمت آسیب‌های اجتماعی می‌روند بلکه مهارت‌هایی چون گذشت، نوع‌دوستی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی را بهتر تمرین می‌کنند.

تربیت دینی و سلامت در نظام‌های تربیتی مطرح جهان

تربیت معنوی و دینی (چه در قالب‌های رسمی و چه به صورت غیر رسمی) نشان داده است که می‌تواند عوامل حمایتی قوی برای سلامت روانی ایجاد کند. شواهد گسترده پژوهشی بیان می‌کنند نوجوانانی که اعتقادات معنوی قوی یا حضور منظم در جمع‌های دینی - اجتماعی دارند، در رویارویی با وقایع پرتنش، بهتر می‌توانند احساساتشان را مدیریت کنند، باور به خود را حفظ کنند و معنی و هدفی بالاتر در زندگی بیابند.

در ایران و دیگر کشورهای اسلامی، تربیت دینی، مبتنی بر قرآن، احادیث، و اصول اخلاقی، منجر به رشد احساس تعلق، ایجاد امید، تقویت مهارت‌های کنترل هیجان و پرورش انعطاف روانی می‌شود. مطالعات نشان داده‌اند این نوجوانان پس از تجربه بحران‌هایی مانند مرگ والدین یا بیماری، کمتر به افسردگی شدید، مشکلات هویتی و گرایش به مواد مخدر دچار شده‌اند. مطالعه موردی شهرهای مذهبی مالزی تأیید می‌کند شرکت در مراسم دینی دسته‌جمعی، بهبود سلامت روان نوجوانان را به دنبال دارد و رفتارهای انحرافی را کاهش می‌دهد.

اجتماعی در بسیاری از کشورها بوده‌اند. در ایران، عربستان، مالزی و اندونزی، تربیت دینی ابتدایی‌ترین بخش برنامه‌های درسی را به خود اختصاص داده و کودک با قرآن، احادیث، نماز و الگوهای رفتاری پیامبران از ابتدا آشنا می‌شود. پژوهش‌های داخلی نشان می‌دهند این امر با افزایش انسجام خانوادگی، حس هویت جمعی و کاهش اضطراب و اختلالات رفتاری همراه است.

در عین حال، در خیلی از کشورهای غربی، گرچه آموزش دینی در مدارس کمتر رسمی است، اما کلیساها، گروه‌های جوانان کلیسایی و حتی مدارس شنبه/یکشنبه نقش جایگزین را ایفا می‌کنند. این اجتماعات نه تنها آموزه‌های دینی کلاسیک، بلکه مهارت‌های اجتماعی و ارزش‌های انسانی مانند بخشش، کمک به دیگران، احترام و همدلی را آموزش می‌دهند. پژوهش‌ها تأکید می‌کنند این حمایت جمعی، مخصوصاً در مواقع بحران و فشارهای روانی، باعث کاهش احساس تنهایی و افزایش امیدواری و رضایت ذهنی نوجوانان می‌شود.

در شرق آسیا نیز اصول بودایی، کنفوسیوس و شینتویی، گرچه با فرم دین رسمی متفاوت‌اند، اما ارزش‌های معنوی، مراقبه، احترام به جمع و آرامش ذهنی را در کانون تربیت کودک قرار داده‌اند. در ژاپن و کره، مهارت‌های ذهن‌آگاهی و آرامش درونی مثل نفس‌گیری عمیق، مدیتیشن و احترام به بزرگ‌ترها به طور منظم در مدارس تمرین و آموزش داده می‌شود.

نقش والدین و معلمان: از خانه تا مدرسه

والدین نخستین مربیان تربیتی کودک هستند. اولین محیط امن، حمایت‌گر و سرشار از محبت و احترام که کودک تجربه می‌کند، خانه است؛ مهم‌ترین پایه‌های هویت، خودباوری و سلامت روانی کودک در همین محیط نهاده می‌شود. این نکته در فرهنگ‌های اسلامی، مسیحی و شرقی به وضوح مشهود است؛ هر سه بر لزوم حضور فعال،

امید، خلاقیت و پذیرش دوست‌داشتنی زندگی می‌رساند. مطالعات جدید نشان داده‌اند افرادی که باورهای معنوی عمیق دارند، سطح اضطراب پایین‌تر، رضایت بیشتر از زندگی و سیستم ایمنی قوی‌تری دارند.

پژوهش‌های گسترده سازمان بهداشت جهانی نیز تاکید می‌کند آموزش مهارت‌های معنوی و القای حس هدف به کودک و نوجوان، یکی از ارکان کلیدی در توسعه سلامت روانی جوامع است.

نتیجه‌گیری

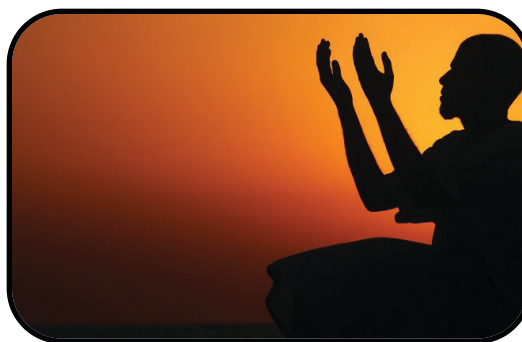
تحلیل تطبیقی وضعیت کشورهای مختلف نشان می‌دهد تربیت دینی و معنوی، چه در قالب رسمی و چه غیر رسمی، نقشی حیاتی در پرورش انسان‌هایی سالم، متعادل، با هویت قوی و تاب‌آور در مقابل مشکلات زندگی دارد. اما تفاوت در نحوه اجرا، میزان انعطاف، توجه به اقتضائات سنی و مقتضیات زمان، تعیین می‌کند که این تاثیرات مثبت بالفعل شوند.

تجربه کشورها ثابت می‌کند بهترین نتیجه زمانی به دست می‌آید که آموزه‌های معنوی و دینی با آموزش مهارت‌های زندگی روزمره، تشویق به پرسشگری و ایجاد محیطی حمایت‌گر، تلفیق شود. به زبان ساده، همان‌طور که قرآن می‌فرماید: «فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ» (زمر/۱۸)؛ باید فرصت انتخاب، تفکر و بالندگی به کودک داده شود تا تربیت، مسیر شکوفایی او و سلامت روان جامعه را تضمین کند.

در جوامع غربی، نتایج مطالعات Koenig و Smith حاکی از آن است که مشارکت در مراسم کلیسایی و گروه‌های حمایت معنوی، ارتباطی مستقیم با افزایش رضایت از زندگی، امید به آینده و بهبود «self-efficacy» نوجوانان دارد. در مواقع بحران‌های عمومی (مانند پاندمی کرونا) نیز متخصصان تاکید دارند ارتباط معنوی از جمله دعا و مراقبه به کاهش استرس، غم و احساس بی‌پناهی کمک می‌کند. در شرق آسیا، آموزش‌های مرتبط با «مراقبه»، «ذهن‌آگاهی» و «احترام به جمع» ضمن کاهش علائم اختلالات اضطرابی و پرخاشگری، به رشد هماهنگی اجتماعی، خودتنظیمی هیجانی و همبستگی خانوادگی کمک شایانی کرده است.

در قبایل آفریقایی و بومی آمریکا نیز شرکت کودکان در آئین‌های آیینی و معنوی، به آنان درک عمیقی از جایگاه انسانی در طبیعت و جامعه بخشیده و ابزارهایی برای مقابله با ترس‌ها، دلهره‌ها و فقدان‌ها توسعه داده است. این مراسم و باورها، نوعی حمایت جمعی و هویتی را عرضه می‌کنند که سلامت روانی را تقویت می‌کند.

تبیین روانشناختی معنویت و سلامت روان

طبق نظریات روان‌شناسان برجسته مانند آبراهام مزلو، معنویت و تجارب عرفانی بخش اساسی خودیابی و رشد سالم روانی هستند. مزلو این تجارب را «تجارب اوج» می‌نامد که افراد را به سطح بالاتری از آگاهی،

روش های جذب معلم در ایران و کشورهای (فنلاند، سنگاپور، ژاپن)

دکتر حسن رحیمی

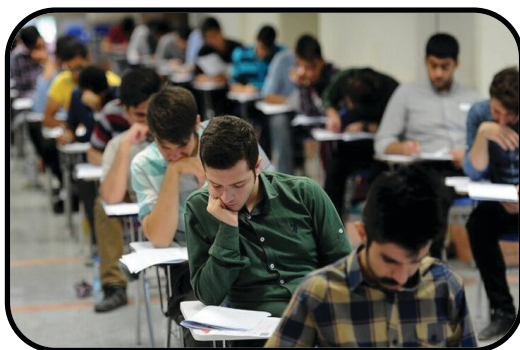
استادیار دانشگاه فرهنگیان

مطالعه حاضر مبتنی بر روش توصیفی - تحلیلی و با مرور نظام مند منابع تجربی، برنامه های سیاستی و اسناد رسمی آموزشی چهار کشور تدوین شده است. اطلاعات مربوط به ایران از منابع رسمی داخلی و آیین نامه های وزارت آموزش و پرورش استخراج شده و داده های دیگر کشورها مبتنی بر پژوهش های معتبر بین المللی گردآوری گشته است.

صلاحیت های علمی و تحصیلی ورودی ایران:

ورود به حرفه معلمی عموماً پس از اخذ مدرک دیپلم و شرکت در آزمون سراسری و قبولی در رشته های دانشگاه فرهنگیان یا تربیت دبیر شهید رجایی صورت می گیرد. در مقطع کارشناسی، شرایط معمولاً بر حسب رتبه کنکور و برخی محدودیت های منطقه ای تعیین می شود. شرط خاصی برای ممتاز بودن علمی وجود ندارد و گزینش در سطح متوسط داوطلبان صورت می گیرد.

فنلاند:

پذیرش رشته معلمی صرفاً از میان برترین فارغ التحصیلان دبیرستانی انجام می شود و حداقل مدرک لازم کارشناسی ارشد است؛ بنابراین معلمان

مقدمه

بهبود کیفیت آموزش و پرورش مستلزم جذب و تربیت معلمان توانمند است. مطالعه حاضر با هدف تحلیل و مقایسه جامع ابعاد مختلف جذب معلم در ایران و سه کشور موفق در حوزه آموزش، فنلاند، سنگاپور و ژاپن، انجام شده است. ابعاد کلیدی از جمله صلاحیت های ورودی، فرآیند گزینش، ساختار تربیت معلم، حمایت های اقتصادی - شغلی، ارزیابی و استخدام، جایگاه اجتماعی، مسیرهای رشد حرفه ای و سیاست های مناطق محروم بررسی شده است. یافته ها نشان می دهد که علیرغم ساختارمندی نظام جذب در ایران، تفاوت هایی بنیادین در کیفیت و چندی بودن جذب معلم به نفع کشورهای پیشرو وجود دارد. تقویت ابعاد حرفه ای، انگیزشی و حمایتی و الگوبرداری بومی از تجربیات جهانی به عنوان راهبردی مؤثر برای ارتقای نظام جذب معلم در ایران پیشنهاد می گردد.

نظام های آموزشی پیشرو باور دارند که کیفیت هیچ نظام آموزشی از کیفیت معلمانش فراتر نخواهد رفت. بر این اساس، جذب علمی و حرفه ای معلمان به منزله شالوده ای اساسی برای ارتقای بهره وری آموزشی، همزمان با توجه به عوامل اقتصادی، اجتماعی و راهبرد مهارت محوری مدنظر کشورهای توسعه یافته قرار گرفته است.

این مقاله با رویکرد تطبیقی، ابعاد مختلف جذب معلم در سه کشور فنلاند، سنگاپور، ژاپن و ایران را تبیین نموده و نقاط قابل بهبود نظام جذب معلم در ایران را شناسایی می کند.

از لحاظ معرفت علمی و تحصیلات، در بالاترین سطح جامعه قرار دارند.

سنگاپور:

انتخاب معلم از بین فارغ التحصیلان ممتاز دانشگاهها انجام شده و نتایج تحصیلی آزمونهای رقابتی نقش تعیین کننده دارند.

ژاپن:

شرط لازم، گذراندن دورههای دانشگاهی تخصصی تربیت معلم یا دارا بودن صلاحیت تدریس است.

فرآیند و ابزارهای گزینش و ارزیابی اولیه

ایران:

گزینش اولیه با آزمون سراسری، سپس مصاحبه عمومی، ارزیابیهای پزشکی، بررسی صلاحیتهای عقیدتی - سیاسی و گاهی استعدادیابی انجام می شود. وزن مهارت های انگیزشی، روان شناختی و حرفه ای کم رنگ است.

فنلاند:

فرآیندی چندمرحله ای: علاوه بر نمرات تحصیلی، داوطلبان آزمون تخصصی، مصاحبه فردی، ارزیابی توانمندی ارتباط، پژوهشگری و انگیزه را پشت سر می گذارند.

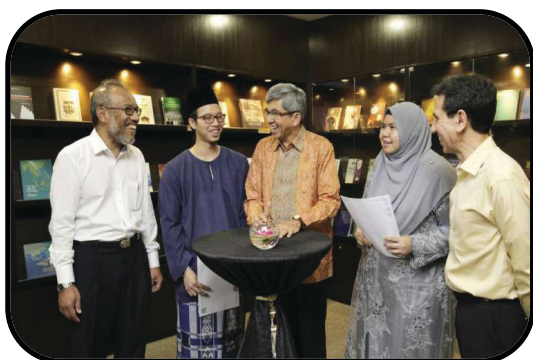
آموزشی کوتاه مدت است. رویکرد پژوهشی و تمرین تدریس در اغلب موارد محدود و به صورت صوری برگزار می شود.

فنلاند:

برنامه تربیت با تأکید بر پژوهش کاربردی، کارورزی بلندمدت، یادگیری مبتنی بر مسئله و آموزش علوم تربیتی به موازات رشته تخصصی برگزار می شود (حدود ۵ سال). کارورزی بیش از ۲۰ درصد کل برنامه را شامل می شود و دانشجویان معلم از بدو ورود در محیط آموزش واقعی مشارکت دارند.

سنگاپور:

دوره یک ساله تخصصی و فشرده با کارورزی و هدایت معلمان راهنما، تلفیق آموزش عملی با مهارت های فناوری و نوآوری آموزشی و تمرکز بر آماده سازی اجرای تدریس در کلاس درس.

ژاپن:

کارورزی گسترده، آموزش عملی و پژوهش محور در مدارس مختلف. معلمان تازه کار پس از اتمام دانشگاه، یک سال کارورزی موظف در مدارس تحت نظارت راهبران حرفه ای دارند.

حمایت اقتصادی، شغلی و اجتماعی

ایران:

دانشجویان معلمی از حقوق دانشجویی بهره مند هستند و معافیهایی در تقسیط شهریه یا اعطای تسهیلات و خوابگاه لحاظ می شود. حمایت های مالی عمدتاً محدود و سطح حقوق و امکانات معلمان تازه کار پایین تر از سایر مشاغل مشابه است. انگیزه معلمان در جذب برای خدمت در مناطق کم برخوردار ضعیف است.

فنلاند، سنگاپور و ژاپن:

معلمان حین تحصیل، حقوق یا کمک هزینه قابل توجه دریافت می کنند. پس از فارغ التحصیلی، استخدام و امنیت شغلی تضمین شده، دستمزدهای رقابتی و امتیازات رفاهی، جایگاه اجتماعی برجسته و حمایت هدفمند از معلمان مستقر در مناطق محروم، از عوامل انگیزشی مهم محسوب می شود.

سنگاپور:

آزمون کتبی، مصاحبه انگیزشی و ارزیابی شخصیتی؛ در برخی موارد، معاینات روان شناختی و بین فردی نیز انجام می شود.

ژاپن:

ترکیبی از آزمون رسمی، مصاحبه و بررسی وضعیت روانی، جسمانی و شخصیت فرد.

ساختار، کیفیت و کارورزی دوره های تربیت معلم

ایران:

دوره های تربیت معلم عمدتاً ۴ ساله کارشناسی پیوسته در دانشگاه فرهنگیان است. کیفیت آموزش عملی و کارورزی، نامنظم و عمدتاً محدود به واحدهای

سابقه تدریس و قبولی در آزمون‌های مدیریتی فراهم می‌شود. برنامه هماهنگ و هدفمندی برای شناسایی معلمان نخبه یا توسعه تخصص‌های ویژه وجود ندارد. آموزش‌های ضمن خدمت فاقد نوآوری و اثرگذاری است.

فنلاند، سنگاپور، ژاپن:

مسیرهای حرفه‌ای برای تخصص‌گرایی، پژوهشگری، رهبری آموزشی و مدیریت مدرسه تعریف شده است. سیستم‌های تشویقی و برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر معلمان را از سطح پایه تا قله‌های تخصص هدایت می‌کند.

جذب معلمان برای مناطق محروم

ایران:

معمولاً مناطق کم‌برخوردار از جذب معلمان کارآمد کمتر بهره‌مند می‌شوند. راهبردهای جذب بر اساس دستور اداری و الزامات تعهد خدمت شکل گرفته و مشوق‌های مالی و حرفه‌ای ضعیف است.

فنلاند، سنگاپور، ژاپن:

سیاست توزیع عادلانه معلم و امتیازات تشویقی (مالی، کاری، ارتقاء) برای خدمت در مناطق خاص اعمال می‌شود. این سیاست تا حد قابل توجهی نابرابری آموزشی منطقه‌ای را کاهش داده است.

نتیجه‌گیری

مقایسه تطبیقی ابعاد جذب معلم بیانگر آن است که کشورهای موفق، رویکرد چندبعدی، تخصصی و کیفی به جذب و تثبیت معلم دارند، در حالی که نظام جذب ایران عمدتاً به سنجش اولیه و صلاحیت‌های علمی بسنده می‌کند و سایر ابعاد (مانند انگیزش، حمایت، کارورزی عمیق و منزلت شغلی) به صورت ساختاریافته دنبال نمی‌شود. افزایش کیفیت و اثربخشی حرفه معلمی در ایران مستلزم اصلاح و بازنگری در همه ابعاد بالا، به‌ویژه تقویت انتخاب‌های انگیزشی و حرفه‌ای، کارورزی هدفمند و آموزش ضمن خدمت، و تعریف مسیر شغلی ارتقاء یافته است.

شیوه تثبیت و استخدام رسمی

ایران:

پس از طی دوره کارشناسی و کسب نمره قبولی، استخدام رسمی (پیمانی) مشروط به تعهد خدمت چندساله در وزارت آموزش و پرورش است. ارزیابی عملکرد اولیه عمدتاً صورتی بوده و برنامه مؤثری برای مانیتورینگ عملکرد معلمان تازه‌وارد وجود ندارد.

فنلاند:

پس از اتمام موفقیت‌آمیز دوره و کارورزی با ارزیابی دقیق، معلم به عنوان شاغل رسمی معرفی می‌شود. فرآیند حذف داوطلبان فاقد توانمندی کامل در همه مراحل امکان‌پذیر است.

سنگاپور:

پس از پایان دوره، ارزیابی کیفی و مرور عملکرد فرد تعیین‌کننده ورود به شغل دائم است. معلمان ناکارآمد به راحتی حذف یا به ارتقاء ارجاع داده می‌شوند.

ژاپن:

انجام کارآموزی الزامی و سنجش توسط معلم ارشد و مدیران مدرسه. قبولی در این ارزیابی منجر به استخدام رسمی می‌شود.

منزلت اجتماعی و حرفه‌ای معلمان

ایران:

منزلت اجتماعی معلمان طی سالیان دچار تنزل شده و تصویر عمومی آنان عمدتاً با شکایت از شرایط معیشتی و کم‌توجهی مواجه است. مداخلات سیاستی به صورت مقطعی برای افزایش شأن اجتماعی انجام می‌شود اما تأثیر پایداری نداشته است.

فنلاند، سنگاپور و ژاپن:

معلمان جزو گروه‌های مرجع و مورد احترام جامعه هستند، رسانه‌ها و نهادهای حمایتی فعالانه جایگاه معلمی را برجسته و شاخص‌های رضایت شغلی، امیدآفرینی و نقش الگویی آنان را ارتقاء داده‌اند.

مسیرهای رشد و ارتقا حرفه‌ای

ایران:

معمولاً فرصت‌های ارتقاء شغلی پس از سال‌ها

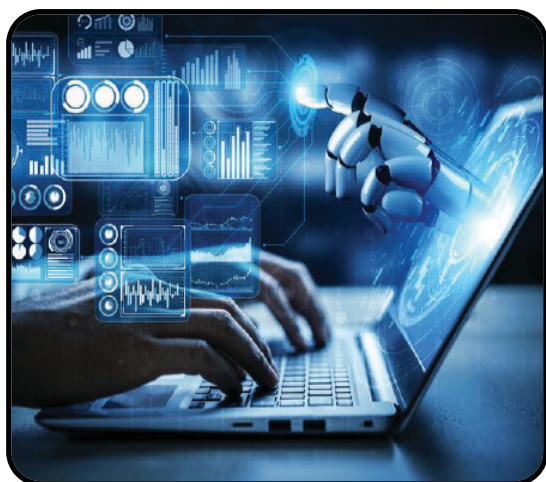

فناوری های نوین جهانی هوش مصنوعی و تربیت معلم

دکتر عباس نجار

رئیس مرکز بهسازی و توسعه منابع انسانی دانشگاه فرهنگیان

این موج فناوری، نتایج مثبت مانند آموزش شخصی، بازخورد آنی، شبیه سازهای تعاملی و همچنین رشد مهارت های حرفه ای را برای معلمان به ارمغان آورده است. این مقاله سعی دارد ابعاد مختلف این تحول، چالش ها و آتیه های این هم نشینی فناوری و تربیت حرفه ای معلم را با ذکر منابع معتبر علمی بررسی کند.

مقدمه

تحول فناوری های نوین، به ویژه هوش مصنوعی، در سال های اخیر تأثیر شایان توجهی بر حوزه تربیت معلم داشته است. هوش مصنوعی با فراهم کردن مسیرهای یادگیری شخصی سازی شده، بازخوردهای مستمر، شبیه سازهای آموزشی، شبکه های حرفه ای و دسترسی سریع به تازه ترین منابع، فرایند رشد و حرفه ای سازی معلمان را متحول ساخته است. این تحولات موجب بالابردن انگیزه، کاهش خطا و کسب تجربه عملی امن برای معلمان، بهبود عدالت آموزشی و تقویت هویت حرفه ای شده است. با وجود این فرصت ها و دستاوردها، چالش هایی نیز نظیر تهدید جایگاه انسانی معلم، دغدغه حفظ حریم داده ها و امکان تعمیق شکاف دیجیتالی مطرح است که غفلت از آن ها می تواند موجب آسیب های بلندمدت گردد. این مقاله به بررسی نقش ها و کارکردهای هوش مصنوعی در تربیت معلم، فرصت ها و تهدیدهای آن می پردازد و با نگاهی آینده پژوهانه، راهکارها و پیشنهادهایی برای بهره برداری بهینه از این فناوری ارائه می دهد.

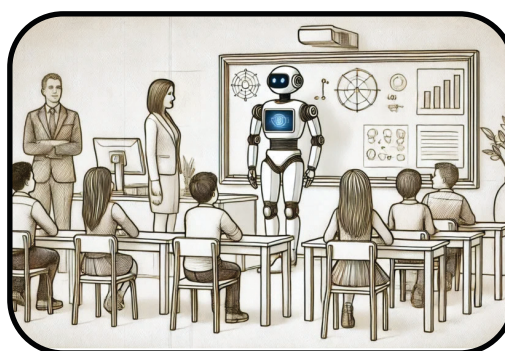
آموزش فرد محور و یادگیری تنوع یافته

یکی از پایه ای ترین تأثیرهای هوش مصنوعی، تحول در نظام آموزشی از مدل های خطی و کلی به سمت یادگیری فردی محور و تنوع یافته است. معلمان با پیش زمینه ها، نقاط قوت و ضعف و سبک های یادگیری کاملاً متفاوتی وارد برنامه های تربیت معلم می شوند. در رویکرد سنتی، آموزش به همه معلمان یکسان ارائه می شد اما حالا سامانه های مبتنی بر هوش مصنوعی، با تجزیه و تحلیل داده های فردی، برای هر معلم مسیر رشد مختص به او را طراحی می کنند. چنین رویکردی موجب افزایش انگیزه، اثربخشی و شتاب گرفتن پیشرفت حرفه ای می شود زیرا هر معلم منابع مورد نیازش را دقیق و در زمان لازم دریافت می کند.

برای نمونه، اگر معلمی در مدیریت تعامل با دانش آموزان مشکل دارد، سامانه هوشمند انواع تمرین ها، فیلم آموزشی و منابع روز دنیا را بدون اتلاف وقت پیشنهاد می دهد؛ یا اگر آموزگاری خواهان بهبود شیوه ارزشیابی است، به سرعت به جدیدترین اصول و مثال های جهانی دسترسی پیدا می کند.

بازخورد و ارزیابی

بازخورد مؤثر، زیربنای رشد حرفه ای است. در گذشته، ارزیابی معلمان عمدتاً متکی بر بازبازرسی

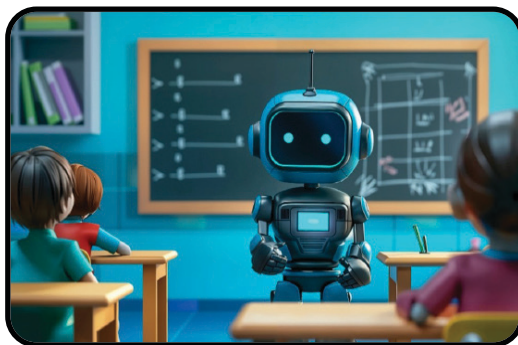

با فراگیر شدن فناوری های دیجیتال و در رأس آن ها هوش مصنوعی، بسیاری از ابعاد آموزش و پرورش، از جمله تربیت معلم، وارد دوره ای جدید از دگرگونی و تحول شده اند. حالا دیگر تربیت معلم نه تنها وابسته به آموزش های سنتی و ساختارهای قدیمی نیست، بلکه با ابزارهای خلاقانه و داده محور هوش مصنوعی، توانسته است مسیرهای تازه ای برای رشد و توانمندسازی معلم ها باز کند. این

هوشمند اصلاح می‌نمایند تا وقتی وارد فضای واقعی شوند، کاملاً آماده و مطمئن باشند.

دسترسی بی‌مرز به دانش و رشد حرفه‌ای

روزگاری رشد حرفه‌ای و دانایی معلمان محدود به منابع کتابخانه‌ای و کارگاه‌های سالانه بود. امروزه، هوش مصنوعی سرعت گردش اطلاعات، مقالات پژوهشی، آموزش‌های ویدیویی و شبکه‌های تبادل تجربه را به سطحی باورنکردنی رسانده است. پلتفرم‌های هوشمند با توجه به نیاز و سطح هر معلم، منابع تازه و کاربردی را پیشنهاد می‌دهند؛ حتی یادآوری می‌کنند که چه محتوایی در حوزه کاری یا علاقه معلم تازه منتشر شده است. همچنین بستر ارتباط با معلمان سراسر کشور و جهان، امکان گفت‌وگو، مشاوره، الهام گرفتن و حتی اجرای پروژه‌های مشترک را فراهم ساخته است. این فرایندها موجب پویایی دانش حرفه‌ای معلمان و کاهش فاصله میان مناطق توسعه‌یافته و محروم می‌شود.

جمع‌بندی و راهکارها

هوش مصنوعی دروازه‌ای به سوی رشد حرفه‌ای سریع‌تر، یادگیری فردی، پشتیبانی مستمر و توسعه عدالت آموزشی گشوده است. با این وجود، تضمین موفقیت آن نیازمند راهبردهایی دقیق است: توسعه آموزش سواد دیجیتال و شایستگی کار با فناوری برای همه معلمان؛ سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و اینترنت در مناطق دورافتاده؛ تدوین مقررات و سیاست‌های شفاف در زمینه حریم داده‌ها و اخلاق هوش مصنوعی؛ تقویت شبکه‌های حرفه‌ای و پلتفرم‌های حمایتی برای معلمان؛ تاکید همزمان بر نقش انسانی، خلاقیت و نوآوری فردی معلمان و استفاده از فناوری به عنوان یار و نه جایگزین.

در نهایت، ارزش معلم نه تنها با هوش مصنوعی کم نمی‌شود، بلکه با تلفیق آن با خلاقیت انسانی، آینده آموزش غنی‌تر و پویاتر خواهد شد.

محدود، قضاوت‌های فردی یا گزارش‌های گاه متعصبانه بود. هوش مصنوعی اما این معادله را به کلی تغییر داده است. اکنون، هر جلسه تدریس ضبط‌شده یا فعالیت آنلاین به کمک سامانه‌های هوشمند بلافاصله تحلیل می‌شود و گزارشی شفاف همراه با نقاط قوت، موارد قابل اصلاح و پیشنهادهای کاربردی به معلم ارائه می‌دهد.

این بازخوردها مبتنی بر داده‌های عینی (مانند نرخ تعامل کلامی، مدیریت زمان تدریس، استفاده از ابزارهای یادگیری فعال و غیره) هستند و برخلاف ارزیابی سنتی، نه تنها لحظه‌ای و هدفمند بلکه بی‌طرف و بدون سوگیری فردی‌اند. با این روش، معلمان پیوسته تصویر روشنی از مسیر رشدشان دارند و برنامه‌ریزی حرفه‌ای دقیق‌تری نیز خواهند داشت.

شبیه‌سازهای تعاملی و تجربه‌آموزی ایمن

تمرین عملی پیش از حضور در کلاس واقعی، یکی از ضعف‌های اساسی تربیت معلم به روش‌های قدیمی بود. اغلب معلمان، به هنگام ورود به کلاس با مشکلات غیرمنتظره، رفتارهای دانش‌آموزان یا چالش‌های مدیریت زمان روبه‌رو می‌شدند. اما شبیه‌سازهای مبتنی بر هوش مصنوعی با بازسازی کامل فضای کلاس، تعامل دانش‌آموزان (حتی با رفتارهای متفاوت)، سناریوهای واقعی تدریس و مدیریت بحران را به طور ایمن شبیه‌سازی می‌کنند.

معلمان در این محیط، چندبار بدون نگرانی از آسیب به دانش‌آموزان، عملکرد تدریس خود را آزمایش می‌کنند و نقطه‌ضعف‌ها را به کمک توصیه‌های

دانشگاه ایالتی سائوپائولو ظرفیتی برای توسعه تعاملات بین المللی دانشگاه فرهنگیان

محمد واشقانی فراهانی

رئیس گروه برنامه ریزی و ساماندهی ارتباطات بین المللی

دانشگاه فرهنگیان

دانشجوی تحصیلات تکمیلی در تمام زمینه‌های دانش، ارائه می‌کند. وظایف اعضای هیات علمی در این دانشگاه به تدریس و تحقیق محدود نمی‌شود و در حوزه تعامل و اطلاع‌رسانی اجتماعی، که بخش جدایی‌ناپذیر مأموریت و هویت عمومی دانشگاه ایالتی سائوپائولو محسوب می‌شود، فعالیت می‌کنند.

دانشگاه ایالتی سائوپائولو از جمله مؤسسات تحقیقاتی پیشرو در آمریکای لاتین است و تقریباً ۸ درصد از تولیدات علمی برزیل را ارائه می‌کند و سالانه بیش از ۱۲۰۰ مدرک دکترا اعطا می‌کند. این دانشگاه که به دلیل برتری تحصیلی و نوآوری در سطح بین‌المللی شناخته شده است، همچنان به تقویت جایگاه خود در رتبه‌بندی‌های جهانی ادامه می‌دهد و در عین حال به طور مداوم در صدر فهرست دانشگاه‌های برزیل قرار دارد و به عنوان یک موسسه دولتی بدون شهریه، دسترسی آزاد به فرصت‌های آموزشی و تحقیقاتی با کیفیت بالا را فراهم می‌کند.

نکته قابل توجه این است که ۸۷ درصد از برنامه‌های کارشناسی دانشگاه ایالتی سائوپائولو در آخرین آزمون ملی عملکرد دانشجویی (Enade) بالاترین نمرات را کسب کرده‌اند و نتایج برجسته‌ای در زمینه‌هایی مانند پزشکی، دامپزشکی، مهندسی، زراعت و معماری کسب کرده‌اند. این دانشگاه در آموزش، پژوهش و پیشرفت تحصیلی در تمام زمینه‌های علمی مشارکت دارد و طیف وسیعی از دوره‌ها را ارائه می‌دهد. از نظر تحقیق، UNESCO بزرگترین مؤسسه تحقیقاتی در برزیل است که بیش از ۲۵ درصد از مقالات علمی منتشر شده توسط محققان برزیلی در کنفرانس‌ها و نشریات با کیفیت بالا را تولید می‌کند. به عنوان یک دانشگاه دولتی تحقیقاتی دارای ۶ موسسه تخصصی و ۴ موزه مهم است.

رتبه بین المللی دانشگاه

بر اساس نظام رتبه بندی QS که هرساله برترین دانشگاه‌های جهان را اعلام می‌کند این دانشگاه

دانشگاه فرهنگیان به عنوان مرکز ثقل نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران عهده دار وظیفه خطیر تربیت نیروی انسانی متعهد و متخصص نظام تعلیم و تربیت کشور است و شناسایی ظرفیت‌های فرامرزی جهت حضور موثر و پررنگ این نهاد علمی در عرصه‌های جهانی به عنوان نماینده نظام تربیت معلم ایران اسلامی موفقیتی ارزشمند محسوب می‌شود که علاوه بر ارتقای جایگاه جهانی دانشگاه در نظام‌های رتبه بندی بین‌المللی عزتمندی و غرور ملی را به همراه خواهد داشت. بعد از عضویت ایران در سازمان بریکس که به همت رئیس‌جمهور شهید سید ابراهیم رئیسی به نتیجه رسید، مطالعه فرصت‌های همکاری بین دانشگاهی در دستور کار مدیریت امور بین‌الملل دانشگاه قرار گرفت و امروز نام دانشگاه فرهنگیان به عنوان نماینده کشور در گروه موضوعی ریاضیات در میان دانشگاه‌های کشورهای عضو بریکس می‌درخشد و زمینه توسعه مناسبات بین‌المللی را فراهم نموده است. در ادامه به معرفی دانشگاه سائوپائولو برزیل به عنوان یکی از دانشگاه‌های فعال در چارچوب بریکس و گروه موضوعی ریاضیات که از اهداف دانشگاه فرهنگیان جهت توسعه تعاملات بین‌المللی است می‌پردازیم.

دانشگاه ایالتی سائوپائولو (UNESP) در سال ۱۹۷۶ تأسیس شده است و به عنوان یکی از بزرگترین و جامع‌ترین دانشگاه‌های دولتی برزیل حضور علمی قوی در سراسر ایالت سائوپائولو دارد.

این دانشگاه با ۳۴ واحد دانشگاهی در ۲۴ شهر، ضمن ایجاد دسترسی جغرافیایی گسترده و تأثیر عمیق محلی، پیشبرد توسعه منطقه‌ای، ملی و برقراری روابط نزدیک با جوامع را دنبال می‌کند و با برخورداری از ۳۲۰۰ عضو هیئت علمی، خدمات آموزشی را در اختیار ۳۵۰۰۰ دانشجوی کارشناسی و ۱۵۰۰۰

لوگو دانشگاه:

- نوع: دولتی
- سال تاسیس: ۱۹۷۶ میلادی
- رئیس دانشگاه: Carlos Gilberto Carlotti Junior
- تعداد دانشجویان: ۹۷,۳۲۵ نفر
- تعداد استادان: ۵,۳۸۳ نفر
- تعداد کارمندان اجرایی: ۱۳,۳۶۸ نفر
- موقعیت: شهر سائوپائولو، کشور برزیل
- وبسایت: www.usp.br

دانشکده ها و رشته ها

دانشگاه سائوپائولو ۴۹ دانشکده و واحد آموزشی و دارای ۲۴۹ رشته در مقطع کارشناسی و ۲۳۹ رشته در مقطع تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکترا) است.

. را در رده ۱۲۱ دنیا و اول برزیل در سال ۲۰۲۲ رتبه‌بندی کرده‌است. در سال ۲۰۱۵ در رتبه‌بندی موضوعی دانشگاه‌های جهان QS از ۳۶ رشته در ۸ رشته در بین ۵۰ دانشگاه برتر بوده‌است و ۲۱ رشته در رتبه ای بین ۵۱-۱۰۰ قرار گرفتند در طول سال‌ها QS همواره UNESP را در میان ۵ دانشگاه برتر جهان لاتین رتبه‌بندی کرده‌است. رشته دندان پزشکی دانشگاه سائوپائولو برزیل در رنکینگ جهانی QS، در رتبه ۱۵ جهان قرار دارد. در جدول زیر می‌توانید رتبه این دانشگاه را در رنکینگ‌های جهانی مشاهده کنید.

تایمز	۲۰۱ الی ۲۵۰
شانگهای	۱۰۱ الی ۱۵۰
USNEWS	۱۱۵

شعار دانشگاه:

شما از طریق دانش پیروز خواهید شد. Through knowledge you will conquer

مقطع کارشناسی			
بیوتکنولوژی	زیست پزشکی	حسابداری	علوم کامپیوتر
کشاورزی	علوم غذایی	علوم طبیعی	آموزش ارتباطات
علوم زیستی	تربیت بدنی و ورزش	پرستاری	مهندسی مواد
مهندسی هوانوردی	مهندسی زراعی	مهندسی محیط زیست	مهندسی معدن
مهندسی بیوشیمی			
مقطع تحصیلات تکمیلی			
آناتومی حیوانات اهلی و وحشی	حسابداری و امور مالی	ریاضیات کاربردی	مدیریت کسب و کار
پرستاری سلامت بزرگسالان	تغذیه و تولید دام	مدیریت کسب و کار	کامپیوتر
زیبایی‌شناسی و تاریخ هنر	علوم دامی	قلب و عروق	شیمی
علوم کاربردی دندان پزشکی	اقتصاد کاربردی	زیست‌شناسی سلولی و مولکولی	قلب و عروق
مهندسی سیستم‌های کشاورزی	ریاضیات کاربردی	زیست‌شناسی سلولی و مولکولی	شیمی

پذیرش دانشگاه

تحصیل مقطع کارشناسی در دانشگاه سائوپائولو برزیل، ۴ الی ۶ سال، مقطع کارشناسی ارشد ۲ الی ۵/۲ سال و مقطع دکتری آن ۴ سال طول می‌کشد. اغلب رشته‌های این دانشگاه به زبان پرتغالی ارائه می‌شوند ولی برخی رشته‌ها به خصوص در مقطع تحصیلات تکمیلی به زبان انگلیسی نیز تدریس می‌شوند. دانشگاه سائوپائولو دارای بیش از ۵۸,۰۰۰ دانشجو در مقطع کارشناسی و حدود ۲۸,۰۰۰ دانشجو در مقطع تحصیلات تکمیلی است.

جهت تحصیل در مقطع کارشناسی این دانشگاه باید در یکی از آزمون‌های ورودی Fuvest و SisU شرکت کنید و همچنین برای ورود به رشته‌های مقطع تحصیلات تکمیلی این دانشگاه نیز باید نمره قبولی را در آزمون‌های ورودی کسب کنید. این آزمون‌ها بسته رشته فرد، متفاوت است.

مدارک زبان مورد تایید

مقطع کارشناسی:
- مدرک زبان پرتغالی: حداقل سطح B1

فرناندو هنریکه کاردوسو: ۳۴ امین رئیس‌جمهور
برزیل
فرناندو حداد: شهردار سابق شهر سائوپائولو
فرناندو میرلس: فیلمنامه‌نویس، تهیه‌کننده و
کارگردان برزیلی
لیجیا فاگوندس تلس: رمان‌نویس و نویسنده برزیلی
و برنده جایزه ادبی Camões.

دانشگاه ایالتی سائوپائولو با ۲۷۱ مورد توافقنامه
همکاری فعال امضا شده با موسساتی از ۴۴ کشور،
قصد دارد تا نمایه تحقیقاتی، وسعت چند رشته‌ای و
ماموریت عمومی خود را تقویت کند.

دانشگاه ایالتی سائوپائولو شریکی ایده‌آل برای
ایجاد همکاری‌های بین‌المللی بلندپروازانه، راهبردی
و بلندمدت است و در چارچوب شبکه دانشگاهی
BRICS، مشتاق پیشبرد اهداف مشترک و ارتقای
BRICS-NU به عنوان بستری برای تعالی تحصیلی،
نوآوری و گفتگوی بین فرهنگی است.

مقطع کارشناسی ارشد:

- آزمون آیلتس: حداقل نمره ۵

- آزمون تافل: حداقل نمره ۴۵

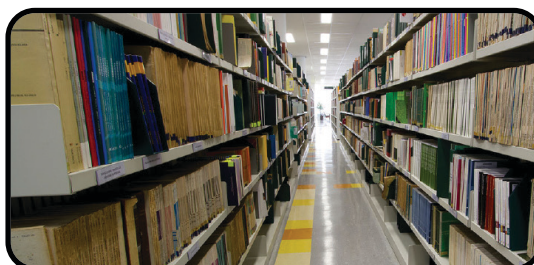
مقطع دکترا:

- آزمون آیلتس: حداقل نمره ۶

- آزمون تافل: حداقل نمره ۸۰

امکانات رفاهی، فرهنگی و ورزشی دانشگاه

دانشگاه سائوپائولو برزیل جهت افزایش کیفیت
زندگی دانشجویان، امکانات مختلفی را در فضای
پردیس‌های خود فراهم کرده است.
- کتابخانه‌ها: دانشگاه سائوپائولو دارای ۴۲ کتابخانه
بوده و این کتابخانه‌ها به بسیاری از پایگاه‌های داده
بین‌المللی متصل هستند.

- انجمن‌های دانشجویی: دانشگاه سائوپائولو دارای
کلاب‌های دانشجویی در موضوعات مختلف ادبی،
سیاسی، فرهنگی و ... است.

- امکانات ورزشی متنوع مانند باشگاه‌های بدنسازی،
زمین فوتبال، استخرهای شنا و ...

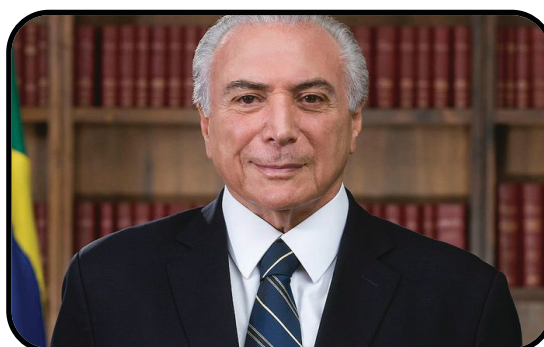
- خدمات IT و فناوری

- رستوران‌ها و کافه‌های مختلف در داخل
پردیس‌های دانشگاه

- موزه‌های فرهنگی: دانشگاه سائوپائولو دارای
موزه‌های مختلف مانند موزه تاریخ، موزه
جانورشناسی و ... بوده و بازدید از این موزه‌ها، رایگان
است.

از جمله فارغ‌التحصیلان معروف دانشگاه می‌توان به
افراد زیر اشاره کرد:

میشل تم: ۳۷ امین رئیس‌جمهور برزیل.

از پژوهشگران و صاحب نظران گرامی در حوزه تعلیم و تربیت دعوت می شود تا جهت انتشار مطالب علمی و تخصصی خود در نشریه «پیک بین الملل»، با مدیریت امور بین الملل از طریق ایمیل و شماره تماس های زیر در ارتباط باشند.

international@cfu.ac.ir
international.fteu@gmail.com
<https://cfu.ac.ir/en>
<https://cfu.ac.ir/ar>
<https://cfu.ac.ir/ISCU>

تلفن:

۰۲۱-۸۷۷۵۱۱۵۸

۰۲۱-۸۷۷۵۱۷۴۶

۰۲۱-۸۷۷۵۱۲۳۷